

David heeft de reus verslagen (Liedboek voor de kerken 1973)

Als er ergens al een kerklied bestaat dat hevig protesteert tegen de kwade machten in de wereld, dan is het wel dit lied. Het laat ons eigenlijk zelf vertellen wat we moeten doen om ons niet van de wijs te laten brengen. 'Laat uw hart zich niet ontstellen door het hoog en breed vertoon van de goden en de geesten dezer eeuw, door het brullen van de beesten beer en leeuw'.

Geweldig goed en tegelijk inspirerend is het, dat Tom Naastepad ons dit lied over de strijd van David en Goliat gegeven heeft. Zelf was hij een Rooms-katholiek priester, en dat bleef hij tot zijn dood, maar hij stichtte een eigen gemeente die meer ambachtelijk was dan ambtelijk. Meer onderzoekend dan de vinger leggend op in beton gegoten geloofsformules. Meer vanaf de grond met de mensen, minder vanuit de ivoren toren. Voor hem was het een stelregel dat elke zin, komma en punt in de bijbel vanuit een minderheidspositie is geschreven. En dat maakt misschien wel dat hij zich tot het verhaal van David en Goliat aangetrokken voelde, waarin het herdersjongetje David de schijnbaar mindere is van de reus Goliat.

Het is daarom heel jammer dat dit lied niet meer in het nieuwste liedboek staat. Soms is het zo dat liederen worden weggelaten omdat ze niet meer gezongen worden, geliefd zijn, of dat ze niet meer aansluiten bij de tijd. Niet meer van deze tijd? Ik kan me niet voorstellen dat er niemand onder ons is die tijdens het lezen en het zingen niet heeft gedacht aan het kleine Oekraïne en het grote Rusland. Hoezo geen aansluiting bij de tijd? We hebben altijd met groot tegenover klein en klein tegenover groot te maken.

Misbruik van het evangelie door de reuzen van deze tijd

Het optreden van de Russische leider in een groot vol stadion bracht me bij dit verhaal. Er was geen plaats onbezet, omdat bedrijven hun werknemers hadden opgeroepen of gedwongen om daarbij aanwezig te zijn. Om het hoog en breed vertoon kracht bij te zetten van hun leider die daar midden op het speelveld op een verhoogd podium geharnaste taal stond uit te slaan 'dat er geen grotere liefde is dan je leven te geven voor je vrienden'. Dat is een citaat van Jezus die hij in de mond nam om zijn oorlog te rechtvaardigen. Om Oekraïne, de wereld, maar vooral zijn eigen onderdanen ervan te verzekeren dat de overwinning bij voorbaat al binnen is als je je inzet voor je vrienden, wat met een donderend gejubel werd bekrachtigd. Met die vrienden doelde hij natuurlijk op de Oekraïners die door de Russen bevrijd moesten worden van het zogenaamde nazisme. De inval en je leven voor hen geven als een daad van naastenliefde. Het verbaasde me nog (zo cynisch werd ik er van) dat hij de volgende zin van Jezus niet gebruikte: 'Jullie zijn mijn vrienden wanneer je doet wat Ik zeg', waarbij de 'ik' staat geschreven met een hoofdletter verwijzend naar Jezus de Verlosser. Zodra taal, maar vooral misbruik van geloofstaal uit zijn verband wordt gerukt, wordt taal een brullen van beer en leeuw. Dan kunnen er nog veel gevaarlijkere situaties ontstaan. Zoals we dat kennen van zowel de Duitsers die op hun koppelriemen 'Gott mit uns' hadden staan, alsook de geallieerden. Aan welke kant staat God eigenlijk? Die vraag kunnen we ook stellen bij het verhaal van David en Goliat waar David hem verslaat met de woorden 'ik daag jou uit in de naam van de Heer van de hemelse machten'. Dat roept dezelfde associaties op met de koppelriemen, maar of God aan de kant van het geweld staat?

Drie grootmachten

Er zijn drie momenten in het verhaal aan te wijzen waaruit blijkt dat de weg die David daarin gaat zeer afwijkt van wat we doorgaans gewoon of logisch in een gevecht vinden, namelijk met gelijke munt terugbetalen. Hoe komt hij uit tegenover welgeteld drie grootmachten? Zijn oudere broers zijn een grootmacht. Koning Saul is er één. En dan de allergrootste grootmacht, de gigant Goliat. En hoe stelt hij zich daartegen te weer? En wat is in dit verhaal dan het verband met de Ene God? Die vraag is belangrijk omdat we geneigd zijn God te verbinden aan de oorlogen die wij mensen veroorzaken. En vervolgens afhaken omdat Hij niet ingrijpt. Terwijl het verhaal van David iets anders over God vertelt. Laten we God ontdekken in het voetspoor van David. Wat valt ons aan hem op in zijn confrontaties met de grootmachten? En hoe vertaald zich dat naar het leven van mensen?

Grootmacht 1: vader Isai en Davids broers

Als eerste is er zijn vader Isai die hem naar het front stuurt om zijn oudere broers van eten te voorzien en hen te vragen hoe het met hem gaat. Zo'n vaderlijke grootmacht mag je wel eren, want vader maakt zich zorgen, is niet meer goed ter been, was al oud, en David doet dat graag voor hem. Geen probleem. Maar dan zijn er zijn oudste broers. Die wijzen hem zijn plaats als jongste broertje. Zij zien hem met de soldaten praten. En plotseling verschijnt de reus Goliat waar iedereen de schrik van krijgt. Maar herdersjongen David raakt geboeid. Hij is voor de duivel niet bang. Zelfverzekerd als hij is, wordt hij nieuwsgierig naar de beloning voor iemand die die rotzak zal raken. Een uitdaging. En hij wordt nog nieuwsgieriger als blijkt dat de overwinnaar de dochter van koning Saul mag trouwen en de rest van zijn leven belastingvrij mag leven. Maar het lijkt wel alsof zijn oudere broers het al voor zich zien dat de jongste er met de koningsdochter van door gaat. Dat pikken ze niet en kleineren David 'zeg, opdonderen, wordt het niet eens tijd dat je

naar je schapjes gaat'. Echt, dit is een leuk gezinsinkijkje waar de jongste in de ogen van de oudere broers, zich niet met zaken moet bemoeien die hem niet aangaan. En wie herkent daarop ook niet de reactie van David: 'Wat doe ik nu weer verkeerd, ik vraag het alleen maar!' En hij keert niet naar zijn kudde terug, nee hij keert zijn broers de rug toe. Vervolgens stelt hij zijn vraag lekker nog eens aan anderen. En die vraag bereikt koning Saul, want die zal uiteindelijk gaan over de beloning. Maar of die daar zo happig op is? De kleine herdersjongen schopt het met zijn vragen stellen in elk geval tot de koning.

Grootmacht 2: koning Saul

En daar begint onze tweede grootmacht. Herdersjongetje David staat tegenover Herder Saul, want koningen hebben de roeping herderlijk te zijn, veiligheid garanderen voor het volk dat hij hoedt. Maar de bescherming die Saul David biedt is maar schijn. Ook Saul kijkt op hem neer dat hij die titanenstrijd zal verliezen. 'Je bent nog maar jong en Goliath is een ervaren vechter'. Maar dan ontpopt David zich als een ware herder die weet hoe hij een kudde voor gevaar moet beschermen, waar Saul een puntje aan kan zuigen. Want David heeft schap en geit uit de muil van beer en leeuw weten te redden, en dus waarom dan ook niet de Israëlieten uit de muil van Goliath redden? Wat nou 'te jong en te onervaren'? En als Saul dan uiteindelijk toegeeft, is hij er eigenlijk op uit om David te laten verliezen. Saul ziet hem niet met zijn dochter trouwen. De koning maakt van David een klein goliathje door hem in zijn harnas te steken. En wenst hem Gods zegen, maar dat is cynisch bedoeld. Dat harnas is hem een maatje of wat véél te groot (een kind in xxl), en daarom kan hij geen stap verzetten. En hij doet het uit omdat hij gewend is aan zijn simpele herdersoutfit met jasje, tasje, stok, slinger en stenen. Zoals te doen gebruikelijk met wilde dieren. David betreedt een ander spoor dan verwacht – blijft ook hier in zijn kracht. Hij overtreft grootmacht Saul.

Grootmacht 3: vijandschap – Goliath

In het laatste tafereel zien we David tegenover de grootste grootmacht die er in de wereld bestaat, de vijandschap. De beestachtige Goliath ziet nog geringschattender op hem neer dan die anderen eerder. Maar David schrikt niet zoals het hele Israëlitische bataljon deed. Hier vindt de climax plaats van het verhaal. Wanneer we David en Goliath zeggen, zeggen we slinger en steen tegenover zwaarden, speren en kromzwaarden. Dan zeggen we een herdersjasje en tasje tegenover bronzen helmen, schubbenpantseren en scheenplaten. Dan zeggen we de 'Heer van de hemelse machten' tegenover het 'hoog en breed vertoon van de goden en de geesten dezer eeuw' in de woorden van Naastepad. Dan zeggen we ook dat dat helemaal niet kan, een herdersjasje tegenover zo'n zwaarbewapende Filistijn. Maar we weten tegelijk dat het bestaat dat mensen zich weerbaar voelen wanneer ze zich vasthouden aan die simpele woorden 'in de naam van God' of op hoop van zegen, in het geval dat. Dat mensen geweld niet over hun kant laten gaan, maar het wagen in naam van die God op te komen voor de kleinen en de weerlozen, zoals in dit verhaal het volk Israël. En dat ze daar gevarenczones voor binnengaan met gevaar voor eigen leven, zoals David het krachtenveld van Goliath binnengaat. Het bestaat dat er mensen zijn die scheenplaten en schilden weerstaan, die beschikken over een overlevingsdrang die niet van deze wereld is.

5 mei rede 2022

In zijn 5mei-rede in de Nieuwe Kerk van Amsterdam vertelde Hans Goedkoop het verhaal van een joodse meneer in concentratiekamp Bergen-Belsen die elke keer opnieuw werd lastiggevallen omdat hij opviel door zijn baard. 'Scheer hem dan toch af', zeiden zijn medelotgenoten. Maar hij gaf zich daar niet aan over, hij wilde zich niet laten ontmenselijken door de onmenselijkheid van anderen. Weer anderen zeiden 'eet toch op!' toen iemand de toch al waterige soep weigerde, omdat die niet aan de spijswetten voldeed. Laat je waardigheid je niet ontnemen, is wat het verhaal van David en Goliath ons meegeeft. Het maakt deel uit van de stamboom van die ene man die wel Davids zoon wordt genoemd, Jezus van Nazareth, naar wie wij ons noemen. Hij die opstond uit een leven dat door Goliath wordt gesymboliseerd, maar wat wij doods noemen. Het is aan die kant waar we de Ene onze God vinden, en van Wie uit we moeten spreken en handelen ter wille van een betere wereld.

David en Goliath. Het is een volksverhaal dat graag verteld werd en wordt. Elders in de bijbel wordt het in kleinere varianten verteld met andere smeulige details. Reuzen met wel zes vingers aan elke hand en aan elke voet zes tenen, vierentwintig in totaal. (2 Samuël 21:20) Het zijn eigenlijk spotprenten in verhaalvorm die nog een schepje bovenop het absurde van de schurkmacht doen die machteloos zullen blijken. (Het is achteraf bezien geen toevaligheid dat 'Filistijn' in het lied op de liturgie maar half werd afgedrukt). Dit verhaal is zo legendarisch geworden dat wij er anno 2022 nog steeds naar verwijzen waar klein en groot met elkaar in slagorde staan. Het zegt ons dat we niet moeten onderschatten wat de kracht van het kleine geringschattende is. Zoals Rabbi Chaim van Wolozhin het zei: 'Laat de mens niet zeggen: Wat ben ik en wat kunnen mijn geringe daden uitrichten in de wereld. Laat hij integendeel beseffen en ter harte nemen dat elke daad, elk woord en elke gedachte op elk moment telt. Zijn handelen kan werelden ondersteunen of verwoesten'.

Gelukkig zijn zij die naar het woord van God luisteren en ernaar leven. (Lukas 11:28)